

Ольга СМОЛЬНИЦЬКА – письменниця, перекладачка, літературний критик, журналістка, науковець. Член Національної спілки письменників України (2012).

Народилася 7 червня 1987 року в місті Сімферополі (АР Крим, Україна). Наразі мешкає в місті Бучі Київської області.

Кандидат філософських наук. Авторка близько 200 наукових публікацій із філософії, літературознавства, перекладознавства, мистецтвознавства у фахових виданнях в Україні та Польщі, а також монографії «Філософсько-методологічні засади літературознавчих досліджень в Київському університеті кінця XIX – початку XX ст.» (2013). Працює провідним науковим співробітником Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського.

У письменницькому доробку має поетичні збірки «Ангел ночі», «Відшукаю мінливу комету» (обидві 2009), «Чорний метелик» (2010), «Мандрівник» (2011), «Стиглий виноград» (2017, електронного формату); книги телесценаріїв, есе, статей «У пошуках коріння» (2010), «Лілеї для Ніли» (2012, пам'яті Ніли Зборовської).

Публікувалась у Бразилії, Німеччині, Польщі, Словаччині. Вибрані поезії та телевізійні сценарії перекладені іспанською, німецькою, польською, португальською, російською мовами; перекладачі – Віра Вовк (Ріо-де-Жанейро), Лідія Крюкова-Качуровська (Мюнхен), Наталія Бьорнер (Ляйпциг), Гергард Гентнер, Олена Криштальська, Раїса Савченко (Захарченко) та ін.

Лауреатка багатьох літературних конкурсів і володарка низки нагород та премій, зокрема Міжнародної україно-німецької премії імені Олеса Гончара (2010).

ПРОТИ ТЕЧІЇ

(на захист неоклясиків)

Нове з'являється – і диха на вітру,
Немов тростина ніжною Сірінги¹.
Тікала німфа, що в стихії бігу
Нагадувала злякану мару –

І стала очеретом... Пан зробив
З колінця флейту – так нове постало.
Мистецтво – з туги, вічності начало,
Екстаз – кінець розгублених чуттів.

А хто сказав би, що той очерет,
Який проріс, незнаний, в твані долу,
Теж може підголошувать Еолу,
І теж давати поетичний мед? –

Не вторувать! Не гіршим, ніж Еол,
Він став – і це доводить спів сатира.
Звірячим душам теж потрібна віра, –
Не все ж тинятись в загінках стодол.

І віра, й міра... Та сказали ви,
Немов нової не потрібно книги.
То що ж – нехай замовкне спів сиринги?
Хай буде порошок в зелені трави?

Що – струхлявілим ідолам кадить?
Чи знаєте, що ті, кого вважали
Одягненими в мармуру портали, –
У мандрах не спинялись ні на мить?

Їх очерет сопілкою проріс –
У річищі? Так – тільки й проти течій,
Що заступали шляхом ворожнечі
Безмежний плин у символістський ліс!

Для вашої киплячої хули,
Для доказів, що буцімто поети –
Старійшин непохитних окселенти², –
Дарма їх на озбросння взяли!

Бо імена для злих переконань
Не можуть слугувати інструментом,
І я не згодна з вашим аргументом:
Вони – в польоті, в плині нуртувань!

¹ Сиринга (сірінга) – давньогрецька флейта. Названа на честь цнотливої наяди Сірінги (Сірінкс), яка, тікаючи від Пана, перетворилася на болотяний очерет. Із нього сатир зробив багатоствольну сирингу – так постала флейта Пана. (Тут і далі авторські примітки).

² Окселент – від «окселентувати» (в І. Котляревського – екселентув Окселент – від «окселентувати» (в І. Котляревського – екселентувати): вторувати, підголошувати.ати): вторувати, підголошувати.

Це – бунтарі. З них кожний шани варт.
Це – кристалічний племін, а не брили.
Що ж, ви самі себе перехитрили.
Я все сказала. Sapienti sat.
28–29.04.2015, Київ

ГІАЦИНТОВИЙ ЯНГОЛ (навіяно Сведенборгом³)

...гіацинт не може опеки, як кропива...
Е. Сведенборг, «Істинна християнська релігія»

Гіацинтовий янгол зненацька з'явився –
І мені фіолетно-тремтливо відкрився,
Яскравіючи цвітом ліловим у висі,
І навіював спогади у глибині.

Гіацинт на крові пурпурастий зростає,
Він обтяжений соком, і білість зникає.
І чорніє пелюстка, і синь набрякає,
Наче змочений цвіт у вині.

Янгол мудрості – дух мій південний сьогодні.
Хай з тобою невинні ми та старомодні –
Гіацинти у персні та квіти холодні
Не впечуть, а зігріють вві сні.

Як сліпих проведе гіацинт крізь тумани? –
Мила ересь в твоїм фіолеті розтане.
Не пора нам ще вішати на лози тимпани,
Як і гусли – о ні.

26.09.2014, Київ. Передсвято Здвиження
Чесного і Животворчого Хреста Господнього

ФІОЛЕТОВА ТРОЯНДА

Фіолетна троянда у сріблї розети –
Кришталева огранка примружених вій.
На дві рими ще й досі дрімують сонети⁴,
І в соборі я хист не приборкаю свій.

Фіолетна троянда натхненному зрима,
Та сонети живуть лиш в крові багреці.
Ні, не вмю сонетів складати на дві рими,
Та в Провансі, напевно, це вміли співці.

26.09–27.09.2014, Київ. Здвиження
Чесного і Животвірного Хреста Господнього

³ Е. Сведенборг описував янголів з різних небес. Янгол сходу був убраний у пурпур і втілював Божу любов, а південний янгол був у гіацинтових (інший переклад – фіолетових) шатах і символізував Божу мудрість. За життя ці янголи були друзями. У вірші я обіграла різні значення слова «гіацинт»: це і квітка, і камінь (стара назва – якінт, звідси ім'я Якінт, або Іакінф, Гіацинт). Гіацинтові квіти бувають білими, блакитними, ліловими, пурпуровими, синіми – навіть до чорноти. За грецьким міфом, ця квітка виросла на крові загиблого Гіацинта.

⁴ І. Качуровський, «Строфіка»: про різні теорії походження сонета: «Одна каже, що сонет був перенесений до Сіцилії з Провансу рештками трубадурів, які врятувалися після альбігойської війни (алеж провансальські сонети не відомі)...» У цитаті збережено Академічний правопис 1928 р.

ПРИСМЕРК І ЯНГОЛ СМЕРТІ

*Не можна побачити янгола
смерті й лишитися живим.*
Кабала

*За однією з версій, цар Давид
бачив янгола смерті.*

Війна тебе розкрояла на рану –
Дві половинки точно не зійшлись,
Та в багреці постати ще не рано,
Не рано обертатиметься вісь.

Війна розкрояла... І янгол був буденний.
Багрянні крила з диму постають,
І він тобі явивсь – як стовп огнений,
І чермний плат уже для тебе тчуть.

Він був сучасний. Янгол був буденний –
Лиш потім ти впізнала очі ці...
Що ж, хай двобій. Хай кровний – а чи кривний,
Хай чуєш подих вічний на лиці...

Хай чарка сил виплескується скоро,
Але горить-пала у багреці.
І доки смерк – але ще час для твору,
Ти дописати встигнеш рими ці.

Твій смерк – не смерть. Оман завої пишні,
Та після мору досі ти жива.
Лиш після стрічі будеш не колишня,
Але нова. По-справжньому нова.

24–25.10.2017, Буча

РОЗІПНУТА ТРОЯНДА (символ розенкрейцерів)

Пам'яті Ніли Зборовської

Ти в білому проходиш, як видіння.
Вельон? вуаль? – не бачити в п'їтмі...
Але ми споглядаємо самі
Прозорість ілюзорного одіння.

Земля від болю хвора, бо творіння
Її втомило. Стогони – як ми:
Наш ниций розум стигмою візьми –
Трояндою розіпнутої тині.

Але ридати все ж таки не варт:
Страждання – мовби синій діамант.
І я збагнула всю примхливість ліній:

Розіпнута троянда на хресті –
Щоб в золоті – очищенні алхімії –
Всевишньому молитву вознести!

20.08.2013, Сімферополь

ПЕРША ШОТЛАНДСЬКА СВЯТА

Шотландські сни, де пурпуром заклання –
Не так давно було поган камлання.

Тікаючи, ступаєш ти в потоки –
Вода прийма вагання, пульс і кроки.

Ти у воді чужинській зеленавій –
Навколо люд збирається цікавий.

Тобі плаща постелить Божа сила –
Я відаю: ти ласку заслужила.

В твоїй крові – нормани чи варяги,
А в мармурі є і слов'янські стяги.

І є багрець в жертвовності легенди.
В роду були слов'яни – чи то венди.

Є спалах. Злети з прагненнями щастя.
Ти повертаєш чашу і причастя.

Ти мудрість і прозорість повертаєш,
Хліб уломивши, просто простягаєш.

Усе просте вкладається словами –
Тому тебе приймаємо плащами.

Ти знаєш, о Шотландська Маргарито⁵,
Краса твоя і визнана й покрита:

Сьогодні треба віри, як ніколи,
Бо нетерпимість зводить частоколи.

Бо релігійні губляться устої –
Це з даліни я мовлю вікової.

І вже не знаєш, хто є друг, хто ворог –
Багрець чорніє, і в зіницях морок.

Розумний посміх віру критикує –
З фіглярями не мовлю слова всує.

Та уночі у серці – пламеніння:
О, порятуй нас, прошу, від гоніння!

⁵ *Маргарита Шотландська* (1045, Королівство Угорщина – 16 листопада 1093, Единбург; не плутати з Маргаритою Тюдор) – католицька свята. Дружина Малькольма III, який надав вигнанниці політичне сховище. Є версія, що дідом святої по матері (Агаті, яка походила зі Східної Європи) був Ярослав Мудрий. Маргарита Шотландська була покровителькою мистецтв і освіти, благодійницею, дуже релігійною. Дуже освічена, вона прищепила Шотландії лицарську англо-французьку культуру. Саме ця королева усталила релігійні норми та мораль Шотландії. Реформаторка шотландської Церкви – зокрема, більш строго ставилася до таїнства причастя, наголосивши на його важливості. Її післяобідня молитва досі читається в Шотландії як «молитва Маргарет». День пам'яті – 16 листопада – спільний для шотландських католиків і протестантів.

Тебе саму, свята, не пам'ятаю –
Лиш мармур твій, що погляд привертає.

Врятуй нас од багряного заклання –
Спокійна й чиста, наче зірка рання.

І знай, ізнов ступаючи у воду:
Ми спільне маєм в генах родоводу.
21.02–22.02.2016, Буча

СВЯТА МАРГАРИТА ШОТЛАНДСЬКА І ТА, ЩО ОБИРАЄ ВБИТИХ

Маргарет, о Маргарито свята!
Слабість мені обліпила уста.

Маргарет, серце несеш пломінке –
В наших серцях є відлуння палке.

Та лихоманка, сестра трясавиць,
Нам заступила і ясність зіниць,

І порух волі, і владу твердинь...
О королево, в біді не покинь!

Жаром червоним у віях ряхтить,
Злотна життя уривається нить.

Діва-пропасниця в злості сліпа,
Святість од мене вона заступа.

Присмерк у небі хмурнім догора –
Тільки до хмар ще мені не пора.

Діва убитих сама обирає⁶ –
Хай і летить, та мені не пора.

Чую тверде лебедине крило:
Наче залізо торкає чоло.

Ти обираєш убитих в бою –
Надто вже добре тебе впізнаю.

Вже ти схилилась над лобом моїм –
Хочеш забрати від злиднів і рим.

Та я благаю шотландську святу,
Щоб зупинила тебе на льоту.

Маргарет, зелень мені простягнеш,
І для писання перо подаєш⁷.

⁶ *Та, що обирає вбитих* – дослівний переклад давньоісландського слова «валькірія» (valkyrja).

⁷ Вірш побудований на емблематиці та іконографії святої Маргарити Шотландської. На іконах цю католицьку святу зображають з полум'яним серцем (очевидь, Христовим), намальованим окремо. На нього свята вказує лівицею. Також атрибути св. Маргарити – модель храму, книга, перо, крилатий дракон, якого королева тримає на прив'язі (мабуть, ця потвора – символ язичництва).

Маргарет, чуєш у битві мій крик –
Ти вириваєш дракону язик.

Ящера ти на припоні ведеш,
Ти обороною серцю стаєш.

Крила валькірій – дракона крило –
Більше мені не овіють чоло.

Маргарет, хай мій народ з цього дня
Тіла свого більше не оскверня,

Хай він негідних завжди омина,
В битві йому хай вторує струна.

Маргарет, я все здоров'я віддам,
Як ночі гніву, як яви очам.

Злото духовне тоді возсія.
Діва шотландська, а серцем – моя.
24.02.2016, Буча

НАСТАНОВА ВІД МЕНЕ МАРІЇ СТЮАРТ

*(за мотивами циклу Й. Бродського
«Двадцять сонетів
до Марії Стюарт» і фільму
«Серце королеви»⁸)*

Марі, не вір співанням мандоліни
(Джон Нокс її розлучений розбив...):
В Шотландії тепер і спів не спів,
Даремно час коштовностями плине.

Вправляйся в стилі. Видива-картини –
Це гороскоп, що хтось тобі створив.
А Ботвелла – не слухай: він призвів
До крові невимовної провини.

І лестошам не вір, хоч, мабуть, певна,
Що Афродіта Анадіомена⁹ –
Це піною народжена лиш ти,

Та мушу все ж тебе розчарувати
І в подарунок дати знак розплати –
Оці тобою писані листи.
31.01 – 1.02.2014, Київ

⁸ «Серце королеви» (1940) – німецький фільм, у ролі Марії Стюарт – Цара Леандер. Й. Бродський бачив це кіно в радянському прокаті 1948 р. під назвою «Дорога на ешафот» (у зміненому і порізаному вигляді).

⁹ Анадіомена (д.-гр. «яка вириває з піни») – іконографічний тип Афродіти. Один із прикладів – відома картина Сандро Боттічеллі «Венерине народження». Слово вживалося як епітет у поезії доби Відродження.

ПРИНЦЕСА-ГУСЯТНИЦЯ (за мотивами казки братів Грімм)

Нехай моє волосся золоте
Шмаатиною зав'язане й прикрите,
Мене так просто доторком зганьбити,
Та, вбога, все ж я відаю, проте,

Що речі є заховані. Про те
Я відаю – про пурпур оксамиту,
Про рідний зір у храмі, про сповиту
У синь Пречисту – видиво просте.

Пасу я гуси. Та у цім лахмітті
Захований реліквії вінець –
Загострені зубці, нам їх сталити.

Виймаю з торби злота пломінець –
Сягає сяйво в косах неба рівня!
Гадатимете ви, що це проміння...
15.10.2015, Київ

НОРС¹⁰

Співбесіда. Незрозумілий твій норс.
Та це код.
Від знаті ні слова, мовчить і король.
Та це код.

Не знає король норсу – мови не знаю і я.
Та це код.
Латина глузлива, насмішкою, льодом –
Це код.

Я правильно фрази латини будую,
Та скелі бракує – твого розуміння,
Нехай при дворі завеликі розриви,
Незнаний твій норс.

І я поступлюся, в душі затамую тлінь жовчі –
Обурення коду, –
На серці кільце не одне крижане,
Бо ти просиш
Принести тобі «екзотичний» бунчук¹¹.
23.04.2017, Буча. Антупасха

НОРД І ВОДОХРЕЩА

Холодної крові блідаві сапфіри
Спокійного моря спокійного дня.
Це пам'ять, але нині бачення міри
Блідаво-сапфірова кров розчиня.

¹⁰ Інша назва – норрентмал, північний шведський діалект. У Швеції ще XVIII ст. був дуже відчутний розрив між мовленням короля і придворних, не кажучи вже про простолюду.

¹¹ При зустрічі з Мазепою Карл XII попросив принести і показати бунчук та інші клейноди, що було приниженням для українців. Це означало, що шведи (чий король, до речі, був етнічним німцем) сприймали українців як екзотику.

Та спокій – омана. Ми нині спасенні,
Хрещенська вода застига на лиці.
Омита снігами, я в цьому натхненні,
Як Один, закута в огнистім кільці¹².

Я твердо стою, бо свідома коріння.
Примружу повіки – впізнаю своїх.
В мені – вісню лід, Камінь. Древо. Глина.
Є кістка. І кості. Є різьблений ріг.
19–20.01.2018, Буча

НОВОМУ ДОКТОРУ ГЬОББЕЛЬСУ

Докторе Гьоббельсе,
У цій пробірці скляній –
Чиєсь життя,
Уже не ембріон
(Це вам казав і Менгеле).
Докторе Гьоббельсе,
Пробу беріть.

Докторе Гьоббельсе,
Виснажили ви землю:
Вона тепер не наша.

Докторе Гьоббельсе,
Ви проти нового стилю
(Хай навіть залізними шпильями стирчатиме він –
Уламками республіки),
Ви проти вихилянъ
На вулицях
(Ая! усі ж мають ходити
По прямій –
Правцем...)

Докторе Гьоббельсе,
Дарма зневажаєте освічених людей
(Адже я теж Дг.).
Докторе Гьоббельсе,
Дарма ви берете за взірєць
Життя неписьменних людей
У хатах, сколочених грубо
(Охайність – удавана...)
Так просто, погляньте:
Усе на мотузці.
Однакові речі.
Як вузлики кіпу.
І письма не треба.
Однакові речі...
Однакові вузлики...
Голови на мотузці...
І ми вже – тварини
З Христової притчі.
І мовлення
Більше не маємо –
Лиш рик.
Ми – свині,

В яких вселилися біси.
Та де наше море?..

Докторе Гьоббельсе,
Навіщо все однакове?..
Хата – прообраз концтабору.
(Нацисти ж не були зайдами,
І трагедія наша –
Не від чужих).
За окулярами
Не сховати погляду зомбі.
Докторе Гьоббельсе,
Земля більше не родить.
Червонозем, глина теракотова –
Кров і ґрунт.
Це – неродюча неістота.

Докторе Гьоббельсе,
Ваші неарійські зв'язки
Мені відомі.
Докторе Гьоббельсе,
Знаю я і про чистоту вашого виродження
(І Один вас би не схвалив;
Утім, вам, здається, ближчий Будда?..)

Як би там не було,
Докторе Гьоббельсе,
Ви програли.
Ваші фурії Орестові,
Ваші янголи смертоносні –
Від слов'янок
До тіні
Наївної Гелі Равбаль,
Що хіба нам як спогад від ще одного «арійця», –
Застигли
Електричною білявістю
Спалахів у кіно.
Спалахів на фото...

Докторе Гьоббельсе,
Я надто добре вас знаю.
Докторе Гьоббельсе,
Збагніть, що я – це я.
Однакового методу бути не може,
Як і однакової хати,
Де веретеном
Позбавляють життя
(І це не казка!)
Докторе Гьоббельсе,
Хіба ви ламали традицію? –
Бо традиція – ви самі.

Докторе Гьоббельсе,
Ви програли
Ще в материнській утробі.
24–25.03.2014, Київ

¹² «Старша Едда», «Грімнірові промови».

РАНА І АЛЬВ

(за мотивами скандинавських міфів і саг¹³)

Тільки рана й сніг.
Скільки буде віх.
І минуло їх
В мене стільки.
Не вертайся, йди,
Подолай льоди,
Ти даєш води,
Будуть – ріки.

Кров у гронах див
Ельф мені пролив –
Руку прострілив –
Заговорюй.
Рану замовляй –
Буде крові край,
Тятиву тримай
Рані хворій.

У живій воді,
Духу, відійди¹⁴,
Проломи льоди:
Йду до брили.
Ось ельфійський цар –
Та я володар,
А не гість – ваш дар
Серцю милий.

¹³ Узято мотив із «Пісні про Вьолунда» (*Völundarkviða*), де головного героя називають «володарем альвів» (*alfa ljóði, vísi alfa*).

¹⁴ У скандинавському фольклорі (що відбито в сагах) частий сюжет про те, як ельф кликав смертного – як чоловіка, так і жінку, як простого, так і конунга – до каменя, де жив. Смертний заходив у камінь, і ніхто більше цю людину не бачив.

Камінь – це не лід,
Бескид – чи бескид?
Снігу заповіт –
Знак не смерті.
Ельфе, забирай,
Буде крові край,
Краплі ран тримай –
Я у злеті.

31.12.2017, Буча

ШАФРАН

(orientalia)

Під серце підступає відчай –
Для цього я замолода.
Моє шафранове обличчя
У люстрі з болем вигляда.

І це об'явлення жорстоке
Підріже, наче ятаган.
Тому мої блідаві щоки
Пожовкли, наче той шафран.

Шафран, який давно лишила,
Жовтогарячий ніжний цвіт...
Розлука – ці далекі схили,
Розлука – віршів темний спліт.

Під тінню чемності ховаю
Душі у відчаї дурман.
Що ж, і собі не довіряю,
Як на щоках пала шафран.

Під панциром тамую відчай –
Хай це не знайде ятаган...
...Чому шафранове обличчя? –
Бо нігті барвлю у шафран.

26.09.2015, Київ